

De sfeervolle huizenrij aan de Hoge Gouwe op de plaats waar nu het parkeerterrein Potterspoort ligt. Links de boeg van het vrachtschip 'Stad Haarlem' van de firma Jac. Smit. Boven de daken is vaag het forse silhouet van de gasketel te zien (ca. 1918). Foto: Henny van Dolder.

kapel van het klooster Sint-Marie, die op deze plek stond. Deze huizen, met een rij woningen aan het Nonnenwater, moesten plaats maken voor nieuwbouw. In 1978 werd het pand in gebruik genomen door de Goudse Waterleidingmaatschappij. Alle genoemde panden, voorzover ze niet zijn afgebroken, staan er sinds jaar en dag troosteloos bij. Plannen zijn er wel, maar het schijnt niet te gelukken om deze belangrijke entree naar de binnenstad daadwerkelijk weer een aantrekkelijk aanzien te geven. De ontwikkeling van grootschalige projecten geniet kennelijk de voorkeur.

Ondergronds

Leon Mijderwijk

Detectorpiloten worden zij wel eens genoemd in de archeologische wereld, mannen die gewapend met een metaaldetector de bodem afspeuren naar metaalvondsten. Er zijn inderdaad kamikazen onder de detectorzoekers die zich weinig gelegen laten aan de geschiedkundige waarde van het bodemarchief. De schade die zij aanrichten kan groot zijn, maar relatief gezien zijn er piloten die veel meer ellende kunnen berokkenen: de vliegeniers in oorlogstijd. Detectoramateurs komen op hun zoektocht meermaals in contact met sporen die piloten, maar ook grondtroepen, in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) hebben achtergelaten.

Aangezien de oorlog meer dan zestig jaar geleden plaatsvond, zijn deze resten in de bodem juridisch beschermd op basis van de Monumentenwet. Hoewel veel kennis over de Tweede Wereldoorlog voorhanden is door de vele historische bronnen, de verhalen

Identificatieplaatje van een Duitse soldaat.

van ooggetuigen en de voorwerpen die boven de grond bewaard zijn gebleven, is ook de archeologische component van groot belang. Een goede documentatie van vondsten uit die periode kan immers een extra, tastbare dimensie toevoegen aan de kennis.

Illusterend voor het belang van Tweede Wereldoorlog-archeologie zijn de identificatieplaatjes van sol-

daten die soms worden aangetroffen op plaatsen waar is gestreden. Deze maken veel emoties los bij nabestaanden, maar vaak overheerst een gevoel van rust omdat na al die jaren van onzekerheid meer bekend is over het lot van degene die hen is ontvallen. Hier wordt duidelijk dat de vondst meer is dan een object. Het heeft een historische en emotionele lading.

In de gebieden waar slag is geleverd zal de oorlog het landschap hebben gevormd doordat schuttersputten gegraven en bunkers gebouwd zijn. Ondanks dat Gouda zeker niet ongeschonden is gebleven in de oorlogsjaren zijn er geen zichtbare overblijfselen van dergelijke stellingen te vinden. In de bodem bevindt zich echter waarschijnlijk nog volop informatie. Zo zijn de gevolgen van bombardementen op de stad bekend van foto's. De bombardementen maakten uiteraard grote indruk en werden vastgelegd. Van de gevechtshandelingen zelf is vaak een minder duidelijk beeld en de verhalen van ooggetuigen zijn weliswaar kleurrijk en waardevol, maar het detail ontbreekt.

Verkeersaders verder buiten de stad waren ook het doelwit van beschietingen. Hiervan is historisch en verhalend materiaal vaak nog schaarser. Juist dan kunnen archeologische vondsten inzicht verschaffen. Zo worden op akkers ten westen van Gouda, in de nabijheid van de spoorwegen en de snelweg richting Den Haag en Rotterdam, veel hulzen aangetroffen.

Munitie die in de grond is geraakt, kan mogelijk gegevens 'bevatten' die verhelderend werken over de technische kant van zo'n bombardement. Bij bestudering van die munitie, het zogenaamd ballistisch onderzoek, kan aan de huls worden herkend welk wapen is gebruikt, en daaruit volgt vanzelf door wie beschietingen zijn uitgevoerd. Nauwkeurig onderzoek zou kunnen ontrafelen of het ging om aanhoudende, intensieve beschietingen of niet.

De aandacht die de archeologie schenkt aan sporen van de Tweede Wereldoorlog in het bodemarchief is tot op heden gering. Als de gedachte verdwijnt dat het gaat om recente vervuiling en plaatsmaakt voor de idee dat informatie over een belangrijke periode uit de geschiedenis als het ware voor het oprapen ligt, kan de kennis over de Tweede Wereldoorlog zeker worden aangevuld. En die kennis wordt gevraagd. De belangstelling voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is groot, onder verschillende leeftijden, ook in Gouda.

Met dank aan Ruurd Kok (strategisch adviseur provincie Utrecht) voor het ter beschikking stellen van de concept-versie van zijn tekst: Archeologie van de Slag om Arnhem, de betekenis van bodemvondsten als historische bron (2005).

Boeken

Op gewijde grond gebouwd

Ter gelegenheid van de jaarlijkse Open Monumentendag, die dit jaar voor de zeventiende keer werd gehouden, verschijnt steevast een boekje waarin de Goudse gebouwen en

Munitie, verschillende typen waarvan het merendeel uit verschillende landen afkomstig is.